

УДК 378.225

Юлія Сачук, аспірант кафедри педагогіки
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАТИКИ

У статті розглянуто сутність формувального педагогічного експерименту та описана динаміка формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики у процесі магістерської підготовки. Здійснено аналіз отриманих результатів за кожним із компонентів соціально-професійної мобільності. Ефективність запропонованих педагогічних умов та коректна реалізація розробленої педагогічної технології підтверджена позитивними результатами формування зазначеного психолого-педагогічного феномену у магістрантів-інформатиків.

Ключові слова: соціально-професійна мобільність, формувальний педагогічний експеримент, динаміка формування мобільності, викладач інформатики, магістратура.

Рис. 2. Табл. 3. Літ. 5.

Юлия Сачук, аспирант кафедры педагогики
Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки, г. Луцк

ДИНАМИКА ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МОБИЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ

В статье рассмотрена сущность формирующего педагогического эксперимента и описана динамика формирования социально-профессиональной мобильности будущих преподавателей информатики в процессе магистерской подготовки. Проведен анализ полученных результатов по каждому из компонентов социально-профессиональной мобильности. Эффективность предложенных педагогических условий и корректная реализация разработанной педагогической технологии подтверждена положительными результатами формирования указанного психолого-педагогического феномена в магистрантов-информатиков.

Ключевые слова: социально-профессиональная мобильность, формирующий педагогический эксперимент, динамика формирования мобильности, преподаватель информатики, магистратура.

Yuliya Sachuk, Postgraduate Student of the Pedagogy Department
Eastern Lesya Ukrayinka National University, Lutsk

DYNAMICS OF THE FORMATION OF SOCIAL AND PROFESSIONAL MOBILITY OF THE FUTURE TEACHERS OF COMPUTER SCIENCE

The article deals with the essence of forming pedagogical experiment and describes the dynamics of socio-professional mobility of future teachers of science in the process of Master training. The author analyzes the results of every component of social and professional mobility. The effectiveness of the proposed pedagogical conditions and the correct implementation of the developed educational technology are confirmed by the positive results of formation of the indicated psycho-pedagogical phenomenon in the graduates of informatics.

Keywords: the social and professional mobility, the forming pedagogical experiment, a formation of dynamics mobility, a teacher of science, a master.

Вступ. Сучасний рівень розвитку суспільства, процеси модернізації, що відбуваються в освітній, виробничій, суспільній, інформаційній та інших сферах, ставлять перед вищою школою завдання підготовки освіченого та кваліфікованого педагога-фахівця з інформаційних технологій, здатного до ефективної роботи за спеціальністю на рівні світових стандартів, соціально й професійно мобільного, готового до постійного професійного росту та самоосвіти, – професіонала, конкурентоспроможного на ринку праці. Успішність сучасного фахівця у професійній діяльності значно залежить від його особистісних

якостей, серед яких на передньому плані знаходяться креативність, швидкість прийняття рішень, здатність швидко вчитися та адаптуватися до оточуючих змін.

Постановка проблеми дослідження. Вищеописана сукупність характеристик сучасного фахівця-педагога з інформаційних технологій може розцінюватись як психолого-педагогічний феномен соціально-професійної мобільності. Нинішня потреба суспільства у соціально й професійно мобільному викладачеві інформатики та нестача фахівців такого профілю визначає проблему статті.

Таким чином, актуальною стає цілеспрямована

**ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАТИКИ**

підготовка майбутнього викладача інформатики до якісної професійної діяльності, особливістю якої є мінливість: інформатика – наука динамічна та вимагає постійної самоосвіти та удосконалення професійних умінь. Саме соціально-професійна мобільність засвідчує внутрішню готовність людини до якісних змін, перетворень як єдності цілей та змісту.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Базою для проведення дослідження стали надбання вітчизняних та зарубіжних науковців щодо формування різних видів мобільності (Л.В. Ананьєва, А.О. Аргюшенко, Н.В. Грицькова, Л.Л. Сушенцева, Н.І. Луцан, Н.В. Латуша, Р.М. Пріма та ін.).

Метою статті є моніторинг рівня сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики після проведеного формувального педагогічного експерименту та порівняльний аналіз її вияву на констатувальному та формувальному етапах експериментальної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Формувальний педагогічний експеримент склався із ряду заходів щодо реалізації визначених педагогічних умов. Першим кроком до їх реалізації було визначення навчальних дисциплін магістрантів, що наділені змістовим потенціалом для формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики. Такими виявились “Інформаційні технології в освіті і науці”, “Основи наукових комунікацій іноземною мовою”, “Освітній менеджмент” та “Педагогіка вищої школи” [3]. Аналіз практики викладання вказаних дисциплін виявив, що особистісно-розвивальний потенціал, закладений у цих дисциплінах, використовується недостатньо. Щоб заповнити прогалини знань магістрантів та навчити їх конструювати

соціальну реальність та професійні обставини, ми працювали у руслі насичення навчальних модулів і тем питаннями, що розкривають сутнісну характеристику соціально-професійної мобільності, її аксіологічну основу та акмеологічну зумовленість.

Для досягнення сформованості соціально-професійної мобільності нами був впроваджений курс “Основи соціально-професійної мобільності викладача”. Одним із шляхів підвищення ефективності формування соціально і професійно мобільного фахівця було використання інтерактивних методів навчання, побудованих на взаємодії та діалогічності, диференціації та студентоцентрованому підході. Прикладами таких методів є кейс-метод, воркшоп, експертна панельна дискусія, використання технології веб-квесту.

Після проведення формувального педагогічного експерименту здійснено повторні діагностичні процедури щодо визначення змін в рівнях сформованості компонентів цього новоутворення за розробленими показниками та критеріями.

Методики діагностики були ідентичними до констатувального експерименту. Початкова оцінка здібностей майбутніх викладачів інформатики викладена у праці [4].

По завершенню формувального педагогічного експерименту було виявлено значне підвищення показників інтелектуального компоненту у ЕГ (зріс показник засвоєння знань з профільних дисциплін), у той час, як у КГ аналогічні показники змінились несуттєво (табл. 1).

Динаміка дисциплінарного компоненту соціально-професійної мобільності [2] прослідковувалась через контрольні заміри розвитку професійної мотивації магістрантів. Опитуваним було запропоновано зробити ранжування щодо причин вибору професії. Так,

Таблиця 1.

**Рівні засвоєння професійних знань майбутніми викладачами інформатики
(контрольний етап), абс., %**

Групи	К-сть студентів	Сучасні Веб-технології в прикладних застосуваннях		Методика викладання дисциплін за фахом у ВНЗ		Основи наукових досліджень у інформатиці		Різниця K_y , %
		К-сть студентів, які дали правильні відповіді на всі запитання	K_y	К-сть студентів, які дали правильні відповіді на всі запитання	K_y	К-сть студентів, які дали правильні відповіді на всі запитання	K_y	
ЕГ	62	50	0,80	48	0,74	52	0,83	13
КГ	62	41	0,66	37	0,59	33	0,53	12

**ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАТИКИ**

ЕГ пріоритетними вважає мотиви саморозкриття та самоствердження у професійній діяльності, опитані вбачають професію викладача взірцем для наслідування, бачать її престижність та соціальну значущість. Результати КГ, навпаки, виявились незадовільними: магістранти КГ вказують мотиви займатись методичною та науково-дослідною роботою непріоритетними у виборі професії. Тобто, учасники КГ не усвідомлюють значної ланки своїх професійних обов'язків.

У таблиці наведено результати мотиваційного опитування (табл. 2).

“Опитувальник особистісної орієнтації” Є. Шострома [5] дозволив оцінити вираженість потреб і мотивів професійного самовдосконалення, значущість мотивів особистісного розвитку, ціннісне ставлення до професії викладача магістрантів. Вказана методика дає можливість здійснення діагностики за низкою категорій: пізнавальні потреби, часова компетентність, спонтанність, контактність. Аналіз проведеного тестування показав, що динаміка розвитку вказаних категорій у позитивний бік спостерігається у ЕГ набагато краще, ніж у КГ.

Результати тесту дозволили оцінити позитивну динаміку показників у формуванні діяльно-поведінкового компоненту [1] соціально-професійної мобільності студентів ЕГ, що проявляється у високому рівні реалізації взаємозв'язків педагогічної і наукової діяльності, комунікативних та організаційних здібностей магістрантів та розвитку здатностей до свідомого

управління власною професійною діяльністю, соціальною активністю (рис. 1).

Таким чином, узагальнюючи проведені діагностичні методики, складемо таблицю динаміки рівнів соціально-професійної мобільності у ЕГ та КГ (табл. 3).

Підводячи підсумки щодо проведення формувального педагогічного експерименту, прослідковується значне випередження експериментальної групи респондентів порівняно із контрольною у зростанні показників по інтелектуальному, дисциплінарному та діяльно-поведінковому компоненту сформованості соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики.

Отримана статистично значуща різниця коефіцієнтів соціально-професійної мобільності студентів експериментальних груп до і після формувального етапу дослідження засвідчила, що в експериментальних групах, на відміну від контрольних, зменшилась кількість магістрантів із початковим рівнем соціально-професійної мобільності (на констатувальному етапі – 29,0%), водночас зросла кількість студентів із еталонним (до 32 %) та оптимальним (з 29,0% до 54,8 %) рівнями соціально-професійної мобільності (рис. 3).

Отримані результати свідчать про успішність формувального впливу та доцільність подальшого впровадження в процес професійної підготовки майбутніх викладачів інформатики апробованих технологій.

Дослідженням встановлено, що для успішного формування соціально-професійної мобільності

Таблиця 2.

Мотивація професійної діяльності магістрів (контрольний етап), абс., %

Мотиви вибору професії	ЕГ	КГ
	ранги	ранги
1. Престижність, соціальна значущість викладача ВНЗ	3	2
2. Можливість саморозкриття, самоствердження в професії	1	8
3. Інтерес до науково-дослідної роботи	5	9
4. Інтерес до викладацької роботи	4	3
5. Інтерес до методичної роботи	7	10
6. Можливість професійного самовдосконалення	8	7
7. Задоволення від спілкування зі студентською аудиторією	6	1
8. Так склалися обставини, іншого вибору не було	10	6
9. Сімейна наступність та традиції	9	5
10. Професійна діяльність як ідеал, як приклад, взірець викладача ВНЗ	2	4

**ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНФОРМАТИКИ**

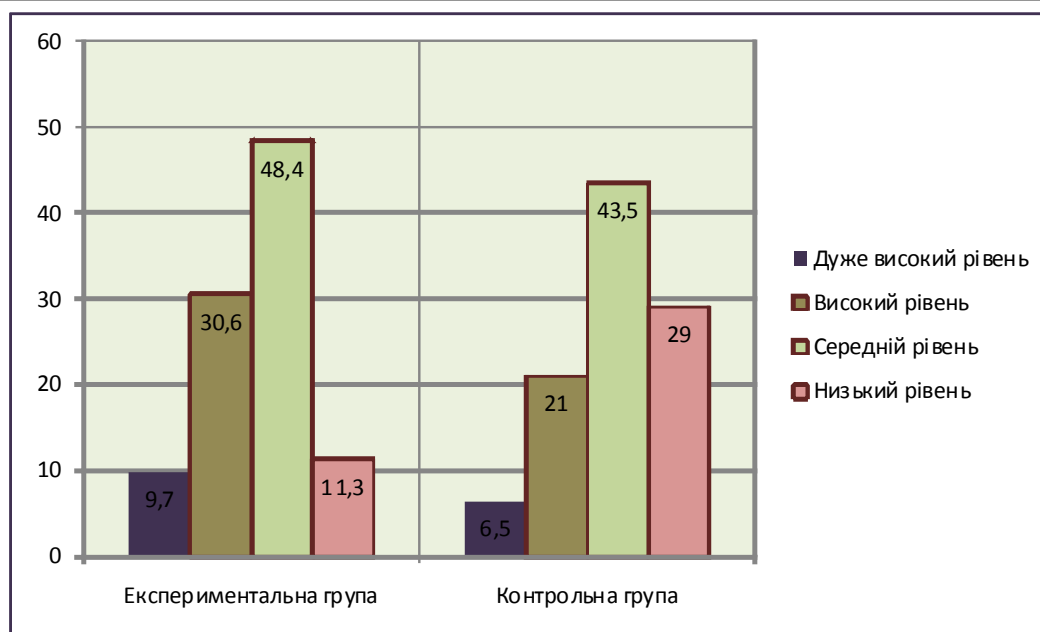

Рис. 1. Розподіл респондентів ЕГ та КГ за рівнями комунікативних та організаційних нахилів (контрольний етап, %)

Таблиця 3.

Сформованість компонентів соціально-професійної мобільності на констатувальному етапі
(у % від загальної кількості студентів у вибірці; об'єм вибірки:
експериментальна група – 62 особи; контрольна група – 62 особи)

Компоненти готовності	Експериментальна група				Контрольна група			
	Рівні сформованості							
	Початковий	Інтуїтивно-адаптивний	Оптимальний	Еталонний	Початковий	Інтуїтивно-адаптивний	Оптимальний	Еталонний
Інтелектуальний	-	31,1	66,1	25,8	-	43,5	53,3	3,2
Дисциплінарний	1,6	8,0	53,2	37,2	24,2	33,9	30,6	11,3
Діяльнісно-поведінковий	8,0	13,0	46,7	32,3	29,0	25,8	30,7	14,5

майбутніх викладачів інформатики необхідним є комплекс організаційно-педагогічних умов, найважливішими серед яких виокремлено: стимулювання проектування індивідуальної траєкторії соціально-професійної мобільності магістрів; створення розвивального рефлексивного середовища у процесі магістерської підготовки майбутніх викладачів інформатики; моделювання інноваційного контексту професійної діяльності майбутніх викладачів інформатики в умовах магістратури.

Висновки. Результати експериментального дослідження дозволяють зробити висновок про те, що запропонована модель процесу формування соціально-професійної мобільності майбутніх викладачів інформатики в умовах магістратури

сприяє досягненню ними соціального комфорту та професійної активності та успішності, а також набуттю можливостей самореалізації у педагогічній діяльності, підвищує конкурентоспроможність випускників вищого навчального закладу.

Література

1. Безпалько О.В. Компоненти професійної мобільності майбутніх соціальних педагогів / Ольга Володимирівна Безпалько // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова / Ольга Володимирівна Безпалько. – Київ, 2012. – (Соціальна робота. Соціальна педагогіка; 11). – С. 73 – 80.

2. Горбачев В.А. К проблеме формирования социально-профессиональной мобильности в

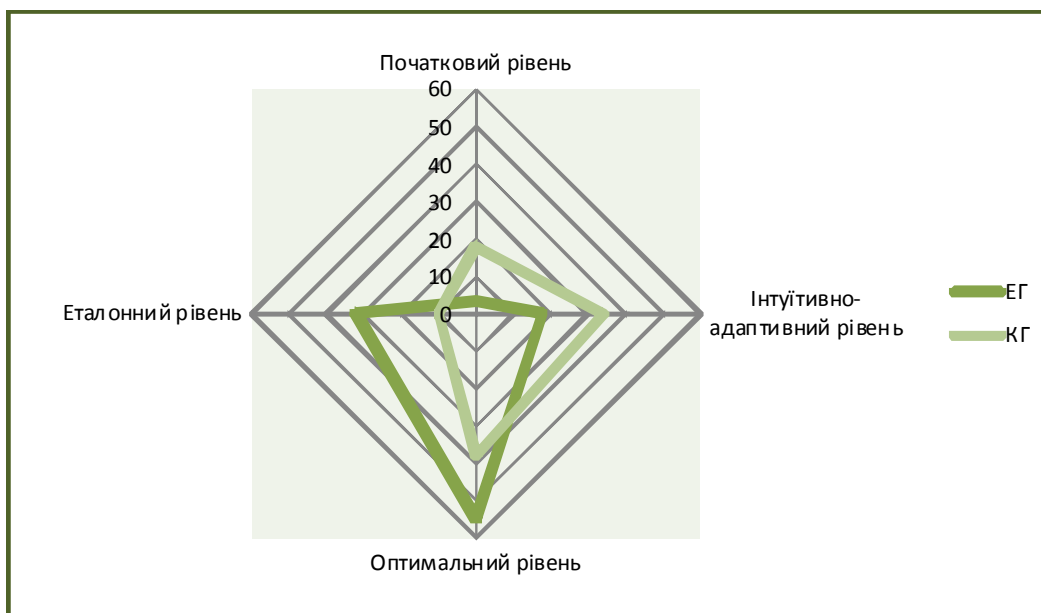

Рис. 2. Рівневий розподіл респондентів за рівнями сформованості соціально-професійної мобільності (контрольний етап, %)

умовиях вищій школи / В.А. Горбачев // Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской академии МВД России / В.А. Горбачев, 2013. – С. 70 – 72.

3. Навчальний план ОКР “магістр” з напрямку підготовки 6.04.03.02 – Інформатика: Міністерство освіти і науки України, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2015.

4. Сачук Ю. Діагностика соціально-професійної мобільності в майбутніх учителів інформатики / Ю. Сачук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки. – 2015. – № 1. – С. 104 – 109.

5. Шостром Э., Браммер Л. Терапевтическая психология. Основы консультирования и психотерапии – Therapeutic Counseling and Psychotherapy. – М.: Эксмо, 2002. – 624 с.

References

1. Bezpal'ko O.V. (2012). Komponenti profesijnoї mobil'nosti majbutnih social'nih pedagogiv [Components of professional mobility of future social workers] *Naukovij chasopis NPU imeni M.P.Dragomanova*. Kyiv, pp. 73 – 80. [in Ukrainian].

2. Gorbachev V.A. (2013). K probleme formirovaniya social'no-profesional'noj mobil'nosti v usloviyah vysshej shkoly [On the problem of the formation of social and professional mobility in terms of high school] *Yuridicheskaya nauka i praktika: Vestnik Nizhegorodskoj akademii MVD Rossii*, pp. 70 – 72. [in Russian].

3. Navchal'nij plan OKR “magistr” z napryamu pidgotovki 6.04.03.02 – Informatika (2015) [Curriculum Bachelor “master” of the field of study 6.04.03.02 – Information]. *Ministerstvo osviti i nauki Ukraini, Skhidnoyevropejs'kij nacional'nij universitet imeni Lesi Ukrayinki, Lutsk* [in Ukrainian].

4. Sachuk Yu. (2015). Diagnostika social'no-profesijnoї mobil'nosti v majbutnih uchiteliv informatiki [Diagnosis of social and professional mobility of future teachers Informatics] *Naukovij visnik Skhidnoyevropejs'kogo nacional'nogo universitetu imeni Lesi Ukrayinki. Pedagogichni nauki*. Lutsk, pp. 104 – 109. [in Ukrainian].

5. Shostrom E., Brammer L. (2002). *Terapevticheskaya psihologiya. Osnovy konsul'tirovaniya i psihoterapii* [Therapeutic Counseling and Psychotherapy] Moskva: Eksmo, 624 p. [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 16.02.2017

